

مقایسه تعیین‌کننده‌های رفتار باروری در میان زنان کُرد ساکن در مناطق روستایی شهرستان‌های روانسر و گیلانغرب

قربان حسینی^{۱*}؛ حاتم حسینی^۲

چکیده

زمینه: جمعیت، نقش مهمی در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی- اجتماعی و سیاسی دارد. باروری در کنار مرگ‌ومیر و مهاجرت از تعیین‌کننده‌های اصلی تغییرات جمعیت است. کاهش باروری در سال‌های اخیر، به‌خصوص در مناطق روستایی، لزوم توجه به آن را به‌عنوان یک مسأله اجتماعی و پدیده‌ای شایسته مطالعه در یک جامعه نیمه‌سنتی مطرح می‌سازد. هدف مطالعه حاضر مقایسه تعیین‌کننده‌های رفتار باروری زنان کُرد ساکن در مناطق روستایی شهرستان‌های روانسر و گیلانغرب است.

روش‌ها: داده‌ها حاصل پیمایشی است که بر روی نمونه‌ای بالغ بر ۵۵۰ زن واجد شرایط بررسی انجام شد. روش نمونه‌گیری، ترکیبی از روش‌های تصادفی ساده و سیستماتیک بوده و گردآوری داده‌ها از طریق پرسشنامه انجام شد.

یافته‌ها: میانگین شمار فرزندان زنده به دنیا آمده توسط زنان روستایی روانسر و گیلانغرب به‌ترتیب ۲/۳۶ و ۲/۴۱ بود. نتایج همچنین نشان داد که میانگین سن ازدواج زنان، هزینه ماهیانه فرزندان و میزان تحصیلات زنان روستایی گیلانغرب بیش‌تر از هم‌تایان آن‌ها در روانسر بود. در هر دو منطقه، رابطه بین متغیرهای سن ازدواج، تحصیلات زنان، استفاده از وسایل پیشگیری از حاملگی و هزینه ماهیانه فرزندان و باروری، معکوس و معنادار و رابطه بین شمار فرزندان ایده‌آل و شغل زن با باروری، مستقیم و معنادار است. همچنین رابطه بین مذهب زن با رفتار باروری معنادار نبود.

نتیجه‌گیری: علی‌رغم تفاوت در مشخصه‌های اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی و تعیین‌کننده‌های بلافصل، یافته‌ها از نوعی همگرایی در رفتار باروری زنان مورد بررسی حکایت دارد.

کلید واژه‌ها: باروری، مناطق روستایی، زنان کُرد، تعیین‌کننده‌های بلافصل

«دریافت: ۱۳۹۱/۱۱/۲۴ پذیرش: ۱۳۹۲/۳/۲۱»

۱. گروه مهاجرت و شهرنشینی، موسسه مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

۲. گروه علوم اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

* عهده‌دار مکاتبات: تهران، خیابان پاسداران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه، تلفن: ۰۹۱۸۹۹۵۹۷۳۱

Email: ghorban.hosseni@gmail.com

مقدمه

باروری نقش دارند و در مطالعات گذشته، تحقیقاتی که در این زمینه شده به هر کدام از این ابعاد، از جهات مختلف پرداخته شده است. محققان جمعیت‌شناسی که مسأله باروری را مورد مطالعه قرار می‌دهند، هر یک از ابعاد و زوایای خاصی به بررسی رابطه عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با باروری پرداخته‌اند (۲).

در علم جمعیت‌شناسی، بررسی سیر تحولات و تغییرات یک جمعیت در طول زمان را با توجه به پدیده‌های باروری، مرگ و میر و مهاجرت تعیین می‌کنند.

در مطالعات جمعیتی، باروری جایگاه به‌خصوصی دارد، نقش باروری به‌عنوان مهم‌ترین پدیده تعیین‌کننده نوسانات جمعیتی سبب شده است که مطالعات مربوط به آن نسبت به سایر پدیده‌های جمعیتی از اهمیت فراوانی برخوردار باشد و بررسی عوامل مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر آن، سهم بزرگی از پژوهش‌های جمعیتی را به خود اختصاص دهد (۱). عوامل متعدد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در

به طوری که میزان باروری کل استان در سال ۱۳۸۸ به ۱/۶ بچه که زیر سطح جانشینی می باشد رسیده است (۵). پس با نگاهی به وضعیت باروری در کل کشور و مناطق روستایی و شهری و پیش بینی های انجام شده برای آینده کشور، با مسأله کاهش باروری روبرو خواهیم بود. حتی در روستاها که زمانی بیشترین باروری را داشتند اکنون شاهد کاهش باروری هستیم. این مسأله کاهش باروری در سطح کل کشور، به طور اعم و در سطح روستاها به طور اخص دلایلی شد تا در مطالعه حاضر به بررسی وضعیت باروری و عوامل مؤثر بر آن در مناطق روستایی شهرستان های روانسر و گیلانغرب پرداخته شود. در این راستا پرسش های متعددی مطرح است. از آن جمله می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

وضعیت باروری زنان مناطق روستایی روانسر و گیلانغرب به چه صورتی است؟ آیا با وجود اشتراکات و تفاوت های فرهنگی در این مناطق روستایی، باروری زنان با هم تفاوتی دارد یا نه؟ عوامل مؤثر بر باروری در این مناطق روستایی و سهم هر کدام از این عوامل به چه میزانی است؟ آیا مذهب به عنوان یک متغیر فرهنگی می تواند بر باروری زنان تأثیر داشته باشد؟

مواد و روش ها

روش تحقیق در این مطالعه پیمایشی و مقطعی و جامعه آماری، زنان متأهل ۴۹-۱۵ ساله روستایی است. براساس آمار مرکز بهداشت کرمانشاه در سال ۱۳۸۵، تعداد زنان روستایی شهرستان گیلانغرب ۵۴۹۱ نفر و شهرستان روانسر ۳۶۹۴ نفر بوده اند (۶). برای تعیین حجم نمونه، از جدول لین با خطای ۴ درصد استفاده و حجم نمونه ۵۵۰ نفر انتخاب شد (۷)، در مرحله بعدی به نسبت جمعیت زنان روستایی دو شهرستان، نمونه ای ۳۳۰ نفره از زنان روستایی گیلانغرب و ۲۲۰ نفر از زنان روستایی روانسر انتخاب شدند. برای نمونه گیری تعدادی از روستاهای قمر و اصلی هر شهرستان به صورت تصادفی ساده انتخاب و سپس با استفاده از نمونه گیری

میزان باروری متأثر از عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، جمعیت شناختی، بیولوژیک و حتی جغرافیایی است. با وجود کاهش باروری در کل کشور و تلاش برای جلوگیری از کاهش بیشتر آن، شناخت دقیق عوامل مؤثر بر باروری ضرورت دارد. با وجود پژوهش های گوناگونی که در گوشه و کنار جهان در جهت نیل به هدف فوق صورت گرفته هنوز بسیاری از این عوامل و یا میزان اثرگذاری آن ها به طور کامل مشخص نیست و این نشان دهنده ضرورت انجام مطالعات و بررسی های بیشتر در این زمینه است.

کشور ما در دهه های اخیر، تحولات اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی زیادی را تجربه کرده است. همزمان با این تغییرات و تحولات، رفتار باروری نیز تغییر یافته است. اگر نگاهی به وضعیت باروری کل کشور در طی سه دهه گذشته بیندازیم، مشاهده می کنیم که میزان باروری کل از ۷ تولد برای هر زن در سال ۱۳۵۸ به ۱/۹ تولد در سال ۱۳۸۵ (۳) و ۱/۶ تولد در سال ۱۳۹۰ (۴) رسیده است، که نشان دهنده کاهش شدید باروری در کشور طی سه دهه گذشته است. به طوری که براساس نتایج سرشماری سال های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰، کشور باروری زیر سطح جایگزینی را تجربه می کند و در حال کاهش است. اگر وضعیت به همین صورت ادامه یابد از لحاظ جمعیتی با یک چالش بزرگ و اساسی در آینده مواجه خواهیم شد. کاهش باروری به زیر سطح جانشینی و به تبع آن کاهش جمعیت، افزایش میانه سنی و به دنبال آن سالمندی جمعیت و کاهش نیروی کار جوان از جمله این چالش ها است.

کاهش باروری در سطح استان ها و شهرستان ها و روستاها نیز قابل مشاهده است. این کاهش در استان های کشور، زنگ خطری است برای این که جمعیت کشور به رشد منفی نزدیک می شود. به طور مثال، استان سیستان و بلوچستان که زمانی بالاترین باروری کل را داشت در سال ۱۳۸۸، میزان باروری کل آن به ۳ بچه کاهش یافته بود. در استان کرمانشاه نیز این کاهش مشاهده می شود،

زنان روستایی روانسر و گیلانغرب به ترتیب $2/83$ و $2/74$ بچه بود. نمونه‌های زنان روستایی روانسر، پیرو مذهب تسنن و زنان روستایی گیلانغرب پیرو مذهب تشیع بودند. میانگین هزینه ماهیانه فرزندان زنان روستایی روانسر و گیلانغرب به ترتیب ۹۹ و ۱۱۳ هزار تومان، درصد استفاده از وسایل تنظیم خانواده برای زنان روستایی روانسر و گیلانغرب به ترتیب $81/8$ و $83/6$ درصد بود. همچنین $5/5$ درصد از زنان روستایی روانسر و $9/1$ درصد زنان روستایی گیلانغرب شاغل بودند. $71/4$ درصد از زنان روستایی روانسر و 73 درصد از زنان روستایی گیلانغرب اظهار داشته‌اند حتی در صورت کمک و تشویق دولت، حاضر نیستند بچه‌ای دیگر داشته باشند.

بر اساس یافته‌ها از نظر متغیر ترجیح جنسی، زنان روستایی گیلانغرب بیشتر از زنان روستایی روانسر تمایل داشتند جنس اولین فرزندشان پسر باشد. اما برای زنان هر دو گروه، ارزش دختر یا پسر فرقی نداشته و مهم سالم بودن بچه بوده است. زنان روستایی روانسر از استقلال بیشتری نسبت به زنان گیلانغرب برخوردار بوده‌اند (جدول ۱).

یافته‌ها نشان می‌دهد رابطه بین سن ازدواج و تحصیلات زنان با باروری برای زنان هر دو مناطق روستایی، معنادار، اما منفی و معکوس است. رابطه بین هزینه فرزندان با باروری برای زنان روستایی روانسر معنادار نبوده اما برای زنان روستایی گیلانغرب، معنادار است. رابطه تعداد فرزندان ایده‌آل با باروری برای زنان هر دو مناطق روستایی، مستقیم و معنادار است. رابطه استقلال زنان با باروری برای زنان روستایی روانسر، رابطه مستقیم و معنادار است اما در بین زنان روستایی گیلانغرب، رابطه‌ای مشاهده نشد (جدول ۲). رابطه شغل و باروری برای زنان روستایی روانسر معنادار نبوده، اما برای زنان روستایی گیلانغرب معنادار است. رابطه میان استفاده از وسایل تنظیم خانواده و باروری، برای زنان هر دو مناطق روستایی معنادار است. مذهب زن رابطه‌ای با باروری او ندارد (جدول ۳). رابطه میان ترجیح جنسی و

طبقه‌بندی‌شده، تعداد نمونه در هر روستا به تناسب جمعیت آن روستا مشخص شد. در مرحله بعد با استفاده از نمونه‌گیری سیستماتیک از طریق لیستی که از خانه بهداشت گرفته شد، نمونه‌ها در هر روستای انتخاب شده مشخص گردید. بعد از مشخص شدن تعداد نمونه‌ها در هر روستا، تعدادی پرسشگر زن، استخدام و چند جلسه در مورد نحوه پر کردن پرسشنامه به آن‌ها آموزش داده شد. اطلاعات مورد نیاز در مناطق روستایی هر شهرستان به وسیله پرسشنامه ساختاریافته (ترکیبی از پرسشنامه‌های که در سال‌های اخیر در پژوهش‌های مربوط به باروری استفاده شده است) از نمونه‌ها جمع‌آوری شد. این پرسشنامه پس از تدوین، مورد بررسی چند نفر از متخصصین جمعیت‌شناسی قرار گرفت و تأیید شد. پایایی ابزار سنجش بر اساس آلفای کرونباخ محاسبه شد که ضریب به دست آمده برابر $0/83/3$ بود. اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق پرسشنامه‌های ساختاریافته وارد کامپیوتر گردید و به وسیله نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت. متغیرهای مورد بررسی در این مقاله شامل دو دسته از متغیرهای مستقل (اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی و بلافصل) و متغیر وابسته باروری (تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده) است. این متغیرها در دو سطح تحلیل توصیفی و استنباطی (رابطه متغیرهای مستقل با متغیر وابسته) مورد بررسی قرار گرفتند. در تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری تفاوت میانگین (T)، تحلیل واریانس (F) و رگرسیون خطی و چندمتغیره استفاده شد.

یافته‌ها

از مجموع کل پاسخ‌گویان مورد مطالعه، میانگین باروری (تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده) برای زنان روستایی روانسر و گیلانغرب به ترتیب $2/36$ و $2/41$ بچه، میانگین سن ازدواج زنان روستایی روانسر و گیلانغرب به ترتیب $19/25$ و $20/89$ سال، میانگین تحصیلات زنان روستایی روانسر $5/64$ کلاس و زنان گیلانغرب $6/28$ کلاس، میانگین تعداد فرزندان ایده‌آل هنگام ازدواج برای

جدول ۱- توزیع فراوانی و میانگین نمونه‌ها برحسب متغیرهای منتخب به تفکیک مناطق روستایی

مناطق روستایی				متغیر
گیلانغرب		روانسر		
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۸۳/۶	۲۷۶	۸۱/۸	۱۸۰	استفاده از وسایل تنظیم خانواده
۱۶/۴	۵۴	۱۸/۲	۴۰	بله
۹/۱	۳۰	۵/۵	۱۲	خیر
۹۰/۹	۳۰۰	۹۴/۵	۲۰۸	شغل زنان
۷۳	۲۴۱	۷۱/۴	۱۵۷	شاغل
۱۵/۲	۵۰	۱۰/۵	۲۳	خانهدار
۱۱/۸	۳۹	۱۸/۱	۴۰	تمایل به باروری در صورت تشویق و حمایت دولت
۲۳/۳	۷۷	۷/۳	۱۶	بله
۶/۴	۲۱	۲/۷	۶	نمی‌دانم
۷۰/۳	۲۳۲	۹۰	۱۹۸	ترجیح جنسی
۷/۳	۲۴	۶/۴	۱۴	پسر
۸۳	۲۷۴	۸۷/۳	۱۹۲	دختر
۹/۷	۳۲	۶/۴	۱۴	فرقی ندارد
۲۰/۸۹		۱۹/۲۵		استقلال زنان
۶/۲۸		۵/۶۴		متوسط
۱۱۳ هزار تومان		۹۹ هزار تومان		پایین
۲/۷۴		۲/۸۳		سن ازدواج زن (میانگین)
				تحصیلات زنان (میانگین)
				هزینه فرزندان (میانگین)
				تعداد فرزندان ایده‌ال (میانگین)

جدول ۲- آزمون رابطه متغیرهای مستقل با باروری (تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده) به تفکیک مناطق روستایی

متغیر	مناطق روستایی	R	R2	Adj.R2	خطای استاندارد	B	Beta	T	F	P value
سن ازدواج زنان	روانسر	۰/۳۵۰	۰/۱۲۳	۰/۱۱۹	۰/۰۳۳	-۰/۱۸۱	-۰/۳۵۰	-۵/۵۲۰	۳۰/۴۷۵	۰/۰۰۰
	گیلانغرب	۰/۳۲۸	۰/۱۰۸	۰/۱۰۵	۰/۰۲۲	-۰/۱۳۹	-۰/۳۲۸	-۶/۲۸۸	۳۹/۵۳۵	۰/۰۰۰
تحصیلات زنان	روانسر	۰/۶۱۲	۰/۳۷۵	۰/۳۷۲	۰/۰۲۴	-۰/۲۷۹	-۰/۶۱۲	-۱۱/۴۳۰	۱۳۰/۶۵۳	۰/۰۰۰
	گیلانغرب	۰/۵۰۶	۰/۲۵۶	۰/۲۵۶	۰/۰۱۷	-۰/۱۷۶	-۰/۵۰۶	-۱۰/۶۲۷	۱۱۲/۹۴۲	۰/۰۰۰
هزینه ماهیانه فرزندان	روانسر	۰/۰۱۱	۰/۰۰۰	-۰/۰۰۴	۰/۰۰۰	-۳/۶۶	-۰/۰۱۱	-۰/۱۶۶	۰/۰۲۷	۰/۸۶۹
	گیلانغرب	۰/۱۳۶	۰/۰۱۸	۰/۰۱۵	۰/۰۰۰	-۳/۴۵	-۰/۱۳۶	-۲/۴۷۹	۶/۱۴۴	۰/۰۱۴
تعداد فرزندان ایده‌ال	روانسر	۰/۵۶۰	۰/۳۱۳	۰/۳۱۰	۰/۰۶۹	۰/۶۹۱	۰/۵۶۰	۹/۹۷۱	۹۹/۴۲۰	۰/۰۰۰
	گیلانغرب	۰/۵۵۶	۰/۳۱۰	۰/۳۰۷	۰/۰۷۰	۰/۸۴۸	۰/۵۵۶	۱۲/۱۲۶	۱۴۷/۰۳۲	۰/۰۰۰
استقلال زنان	روانسر	۰/۱۹۶	۰/۰۳۸	۰/۰۳۴	۰/۰۲۱	۰/۰۶۱	۰/۱۹۶	۲/۹۴۹	۸/۶۹۵	۰/۰۰۴
	گیلانغرب	۰/۰۰۳	۰/۰۰۰	-۰/۰۰۳	۰/۰۱۸	-۰/۰۰۱	-۰/۰۰۳	-۰/۰۵۵	۰/۰۰۳	۰/۹۵۶

نتایج رگرسیون چندمتغیره نشان می‌دهد برای زنان روستایی روانسر شش متغیر، ۶۱/۴ درصد و برای زنان روستایی گیلانغرب پنج متغیر، ۵۴/۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کردند. (جدول ۵).

باروری برای زنان روستایی روانسر و گیلانغرب معنادار نیست. اما متغیر تمایل به باروری در صورت تشویق و حمایت دولت با باروری برای زنان هر دو مناطق روستایی معنادار است (جدول ۴).

جدول ۳- آزمون تفاوت میانگین باروری (تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده) با متغیرهای منتخب به تفکیک مناطق روستایی

P value	T	df	آزمون Leven's		انحراف استاندارد	میانگین	فراوانی	شغل زن و استفاده از وسایل		متغیر
			F	sig				تنظیم خانواده و مذهب مناطق روستایی	متغیر	
۰/۵۰۳	۰/۶۷۱	۲۱۸	۱/۸۳۲	۰/۱۷۷	۱/۹۵۵	۲/۳۸	۲۰۸	خانه دار	روانسر	شغل زن
								شاغل	۱۲	
۰/۰۱۱	۲/۵۷۳	۳۲۸	۷/۹۳۳	۰/۰۰۵	۱/۷۸۱	۲/۴۹	۳۰۰	خانه دار	گیلانغرب	شغل زن
								شاغل	۳۰	
۰/۰۰۰	-۴/۲۸۸	۲۱۸	۰/۳۱۹	۰/۵۷۳	۱/۸۵۹	۲/۶۲	۱۸۰	بله	روانسر	استفاده از وسایل
								خیر	۴۰	
۰/۰۰۰	-۵/۷۱۷	۳۲۸	۹/۰۴۶	۰/۰۰۳	۱/۷۳۰	۲/۶۴	۲۷۶	بله	گیلانغرب	تنظیم خانواده
								خیر	۵۴	
۰/۷۷۴	-۰/۲۸۷	۵۴۸	۰/۴۸۴	۰/۴۸۷	۱/۹۲۹	۲/۳۶	۲۲۰	سنی	روانسر	مذهب
								شیعه	۳۳۰	

جدول ۴- تحلیل واریانس متغیرهای منتخب با باروری (تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده) زنان در مناطق روستایی

P value	F	میانگین مجذورات	مجموع مجذورات	میانگین	فراوانی	مناطق روستایی	متغیر
۰/۸۶۷	۰/۱۴۲	۰/۵۳۴	۱/۰۶۸	۲/۱۳	۱۶	پسر	ترجیح جنسی
						دختر	
						فرقی ندارد	
۰/۰۵۱	۲/۹۹۹	۹/۰۴۱	۱۸/۰۸۲	۲/۶۶	۷۷	پسر	گیلانغرب
						دختر	
						فرقی ندارد	
۰/۰۲۳	۳/۸۵۹	۱۳/۹۹۵	۲۷/۹۸۹	۲/۵۶	۱۵۷	بله	روانسر
						خیر	
						نمی داند	
۰/۰۰۰	۹/۶۶۶	۲۸/۰۱۴	۵۶/۰۲۸	۲/۶۵	۲۴۱	بله	گیلانغرب
						خیر	
						نمی داند	

تمایل به باروری در صورت تشویق و حمایت دولت

جدول ۵- متغیرهای که در معادله رگرسیون به روش گام به گام باقی مانده‌اند به تفکیک مناطق روستایی

مناطق روستایی	مرحله	متغیر مستقل	B	Beta	مقدار T _r	SigT	R2	R
روانسر	اول	تحصیلات زنان	-۰/۱۸۵	-۰/۴۰۷	-۸/۷۷۵	۰/۰۰۰	%۳۷/۵	%۶۱/۲
	دوم	تعداد فرزندان ایده‌آل هنگام ازدواج	۰/۴۹۷	۰/۴۰۳	۸/۸۴۶	۰/۰۰۰	%۵۲/۶	%۷۲/۵
	سوم	استفاده از وسایل تنظیم خانواده	۱/۱۳۸	۰/۲۲۸	۵/۲۸۴	۰/۰۰۰	%۵۷/۱	%۷۵/۶
	چهارم	سن ازدواج زن	-۰/۰۶۷	-۰/۱۲۹	-۲/۸۳۹	۰/۰۰۵	%۵۹/۴	%۷۷/۱
	پنجم	استقلال زنان	۰/۵۲۹	۰/۰۹۸	۲/۲۲۸	۰/۰۲۷	%۶۰/۶	%۷۸
	ششم	تشویق و حمایت دولت از باروری	-۰/۲۲۹	-۰/۰۹۳	-۲/۱۲۹	۰/۰۳۴	%۶۱/۴	%۷۸/۴
گیلانغرب	اول	تعداد فرزندان ایده‌آل هنگام ازدواج	۰/۶۰۱	۰/۳۹۴	۹/۸۷۰	۰/۰۰۰	%۳۱	%۵۵/۶
	دوم	تحصیلات زنان	-۰/۱۲۳	-۰/۳۵۳	-۸/۹۳۲	۰/۰۰۰	%۴۳/۸	%۶۶/۲
	سوم	استفاده از وسایل تنظیم خانواده	۰/۹۱۱	۰/۱۹۳	۴/۹۱۹	۰/۰۰۰	%۴۹/۲	%۷۰/۱
	چهارم	سن ازدواج زنان	-۰/۰۸۲	-۰/۱۹۴	-۵/۰۲۱	۰/۰۰۰	%۵۳/۴	%۷۳/۱
	پنجم	تشویق و حمایت دولت از باروری	-۰/۲۴۷	-۰/۰۹۸	-۲/۴۶۲	۰/۰۱۴	%۵۴/۳	%۷۳/۷

بحث

همچنین میانگین سن ازدواج زنان روستایی گیلانغرب بیشتر از زنان روانسر بود. این متغیر رابطه منفی و معکوس اما معنادار با باروری زنان هر دو مناطق روستایی داشت که با نتایج تحقیق باج (۱۷)، استیفن (۱۸)، یانگ و فنگ (۱۹) و مهاجرانی (۲۰) مطابقت دارد. هر چه سن ازدواج بالاتر باشد باروری کاهش می‌یابد. یافته‌ها نشان‌دهنده گرایش هر دو گروه از زنان به استفاده بالا از وسایل تنظیم خانواده، به‌خصوص وسایل دارای درجه اطمینان بالاتر بود. بنابراین زنانی که از وسایل تنظیم خانواده استفاده می‌کنند به‌طور معناداری، باروری‌شان کم‌تر است. زنانی که از این وسایل استفاده می‌کنند به باروری مدنظر خود رسیده‌اند و ممکن است برای مدت‌زمان طولانی و یا برای همیشه نیازی به بچه نداشته باشند. از طرف دیگر، زنانی بودند که از این وسایل استفاده نمی‌کردند ولی باروری پایینی داشتند به این دلیل که آنان هنوز به باروری مدنظر خود نرسیده بودند. از نظر رابطه میان استفاده از وسایل تنظیم خانواده و باروری، برای زنان روستایی روانسر و گیلانغرب رابطه معناداری وجود داشت که با نتایج تحقیق عباسی و همکاران (۲۱) و کلاتری (۲۲) مطابقت دارد.

نتایج این تحقیق نشان داد که میانگین باروری برای زنان روستایی روانسر و گیلانغرب به‌ترتیب ۲/۳۶ و ۲/۴۱ بچه است. درصد بی‌سوادی در بین زنان روستایی روانسر کمتر از زنان روستایی گیلانغرب بود. رابطه میان تحصیلات زنان و باروری در میان هر دو گروه روستایی، معنادار و معکوس بود که با نتایج تحقیق هندرشات (۸)، گلدستن و دیگران (۹)، داس و پاده‌ی‌یار (۱۰)، کول کارنی (۱۱)، مهاجرانی (۱۲)، ادواردز (۱۳) و ترابی (۱۴) همخوانی دارد. ممکن است بالا بودن نسبت باسودان در میان هر دو گروه و گرایش آنان به داشتن شغل، عاملی برای کاهش باروری میان آنان باشد. همچنین بکر در نظریه اقتصادی باروری معتقد است مشارکت زنان در بازار کار و تحصیلات آنان احتمال فرزندآوری را کاهش می‌دهد (۱۵). سواد و میزان تحصیلات علاوه بر اثر غیرمستقیم از طریق سن ازدواج، به‌طور مستقیم بر باروری اثر می‌گذارد. این اثر ناشی از ارزشی است که بر کمیت و کیفیت کودکان در میان قشرهای مختلف نهاده می‌شود. زنان باسواد و تحصیل‌کرده بر کیفیت فرزندان بیشتر از کمیت آن‌ها تأکید دارند (۱۶).

بالای زنان سنی در سیستان و بلوچستان، عالی‌نژاد و محمودی (۳۶) به باروری بالای زنان شیعه در استان هرمزگان، حاجیان (۳۷)، وستاف و فرجکا (۳۸) که به رابطه مذهب و باروری اشاره دارند، مطابقت ندارد. رابطه میان ترجیح جنسی و باروری برای زنان روستایی روانسر و گیلانغرب رابطه معناداری نیست. این یافته نیز با مطالعه عباسی و همکاران (۳۹) همخوانی دارد. متغیر تمایل به باروری در صورت تشویق و حمایت دولت، متغیر دیگری است که رابطه آن با باروری برای زنان هر دو مناطق روستایی مورد بررسی قرار گرفت. بین این دو متغیر، رابطه معناداری وجود دارد. علی‌رغم این‌که عباسی و همکاران (۴۰) به این نتیجه رسیدند که تشویق و حمایت‌های دولت نمی‌تواند در تمایل افراد به باروری تأثیری داشته باشد، اما در این تحقیق، رابطه معناداری بین تمایل افراد به باروری در صورت تشویق و حمایت دولت وجود داشت. نسبی بودن پدیده‌های اجتماعی و عملکرد متفاوت آن‌ها در جوامع مختلف، سستی بودن جامعه مورد مطالعه به دلیل روستایی بودن مناطق مورد تحقیق، تمایل به فرزندآوری در بین خانواده‌ها، نوع معیشت و درآمدزا بودن فرزندان از دلایل احتمالی این تفاوت‌ها است.

نتایج رگرسیون چندمتغیره به روش گام به گام نشان می‌دهد که برای زنان روستایی روانسر پنج متغیر تحصیلات زنان، تعداد فرزندان ایده‌آل هنگام ازدواج، استفاده از وسایل تنظیم خانواده، سن ازدواج، استقلال زنان و تشویق و حمایت دولت از باروری در معادله باقی ماندند و با هم توانستند ۶۱/۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند که مقدار نسبتاً بالایی بوده و نشان‌دهنده کارایی نسبی مدل تحقیق است. متغیر تحصیلات زنان به تنهایی ۳۷/۵ درصد از تغییرات را تبیین می‌کند. با افزوده شدن تأثیر متغیرهای دیگر، ضریب تعیین نهایتاً به ۶۱/۴ درصد می‌رسد. متغیرهای تحصیلات زنان، تشویق و حمایت دولت از باروری و سن ازدواج زنان دارای رابطه منفی و معکوس و بقیه متغیرها دارای

با بالا رفتن هزینه فرزندان، میزان باروری کاهش می‌یابد. این فرض برای زنان روستایی شهرستان روانسر معنادار نبوده اما برای زنان روستایی شهرستان گیلانغرب معنادار بود که با مطالعه عباسی و همکاران (۲۳) همخوانی دارد. یافته‌ها نشان داد که هر چه تعداد فرزندان ایده‌آل یک زن بیشتر باشد باروری او نیز افزایش می‌یابد. این یافته نیز با مطالعه عباسی و همکاران (۲۴) همخوانی دارد.

زنان مناطق روستایی روانسر از استقلال بیشتری نسبت به زنان گیلانغرب برخوردار بودند. استقلال زنان در روانسر رابطه مستقیم و معنادار با باروری داشت. این یافته با مطالعه ماسون (۲۵)، ججی بوی (۲۶) و مورگان و همکاران (۲۷) همخوانی دارد. استقلال زنان باعث ایجاد وضعیتی می‌شود که متغیرهای دیگر متأثر از این شرایط، باروری را تحت تأثیر می‌گذارند و بهبود در سایر متغیرها، شرایطی ایجاد می‌کند که استقلال زنان، تأثیر بیشتری روی باروری داشته باشد.

برای زنان روستایی روانسر، رابطه شغل با باروری معنادار نبود که با مطالعه عباسی و همکاران (۲۸) مطابقت دارد. مباحث و مطالعات باروری در کشورهای توسعه‌یافته بیانگر رابطه معکوس اشتغال زنان و باروری است در حالی که در مطالعات انجام‌شده در کشورهای در حال توسعه، این فرض تأیید نشده است (۲۹). اما برای زنان روستایی گیلانغرب با توجه به سطح معناداری، این فرض تأیید شده است. بنابراین زنانی که شاغل هستند به‌طور معناداری باروری‌شان کم‌تر است که با تحقیق سابق و یم (۳۰) و کودا و همکاران (۳۱) مطابقت دارد.

همچنان که یافته‌ها نشان می‌دهد بین مذهب زن با باروری رابطه‌ای وجود ندارد که ممکن است به دلیل همگرایی ایجادشده در زمینه رفتارهای باروری باشد. این یافته نیز با نتایج مطالعات حسینی (۳۲)، هاوسر و جانسن (۳۳) و فریدمن و همکاران (۳۴) مطابقت دارد. اما با مطالعه عباسی شوازی و همکاران (۳۵) که به باروری

تحصیلات زنان و بعد از آن متغیر جمعیتی (تعداد فرزندان ایده‌ال هنگام ازدواج) بر رفتار باروری برای زنان روستایی روانس بیشتر از دیگر عوامل بوده است. برای زنان روستایی گیلانغرب عکس این وضعیت مشاهده شد.

نتیجه‌گیری

نتایج تحقیق از نوعی همگرایی در رفتار باروری زنان مورد بررسی، علی‌رغم تفاوت در مشخصه‌های اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی و تعیین‌کننده‌های بلافصل حکایت دارد.

تشکر و قدردانی

در پایان از کلیه کسانی که در طول مدت انجام این مطالعه و گردآوری اطلاعات، تلاش و همکاری نمودند تشکر و قدردانی می‌شود.

رابطه مثبت و مستقیم اما معنادار با باروری می‌باشند. برای زنان مناطق روستایی گیلانغرب، پنج متغیر تعداد فرزندان ایده‌ال هنگام ازدواج، تحصیلات زنان، استفاده از وسایل تنظیم خانواده، سن ازدواج زن و تشویق و حمایت دولت از باروری در معادله باقی ماندند و با هم توانستند ۵۴/۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند. متغیر تعداد فرزندان ایده‌ال هنگام ازدواج به‌تنهایی توانست ۳۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کند. با افزوده شدن تأثیر متغیرهای دیگر، ضریب تعیین نهایتاً به ۵۴/۳ درصد رسید. بنابراین متغیرهای تحصیلات زنان، سن ازدواج زنان و تشویق و حمایت‌های دولت از باروری دارای رابطه منفی و معکوس و متغیرهای تعداد فرزندان ایده‌ال هنگام ازدواج و استفاده از وسایل تنظیم خانواده دارای رابطه مثبت و مستقیم با باروری می‌باشند. در نهایت می‌توان گفت که تأثیر متغیر اجتماعی

References

1. Agha H. [The study fertility of women in Iran and its relationship with socio-economic indicators (Persian)]. Research Report. Shiraz: Population Studies Center. Shiraz University. 1985; 10-12.
2. Polard H, Yusuf F, Polard J. Methods of analysis of population. Agha, H, Mansooreian MK, Iranmahboob J, Ayatollahy AR. (Persian translator). 2st ed. Shiraz: Population Studies Center Shiraz University. 1992; 143-45.
3. Abbasi-Shavazi MJ, McDonald P, Hosseini-Chavoshi M. The fertility transition in Iran: revolution and reproduction. 2st ed. Canberra: Springer. National University Canberra. 2009; 48-50.
4. United Nations, department of economic and social affairs, population division, population estimates and projections Section. world population prospects, revision 2011 revision. [cited 28 March 2013]. Available at: URL. <http://esa.un.org/unpd/wpp/Excel-Data/fertility.htm>.
5. National organization for civil registration. category demographics, 2009 (Persian). [cited 20 March 2013]. Available at: URL. www.sabteahval.ir/Upload/Modules/Contents/asset99/eteljamiyat88.pdf.
6. Health center in Kermanshah province. [married women in 2006 (Persian)]. Family Health Center, Kermanshah. 2006.
7. Lin N. Foundation of social research. 1st ed. New York: mcgraw- Hill Book Company. 1976; 446-58.
8. Hendershot GE. Citywards migration and urban fertility in the philippine. Philippine Sociological Review. 1971; 19: 183-91.
9. Goldstein S, Goldstein A. The impact of migration on fertility: an own children, analysis for Thailand. Population Studies. 1981; 35(2): 265-84.
10. Dos NP, Padhiyar AC. A model to study the socio-cultural determinants of fertility: an extension of Bongaarts model. Journal of Family Welfare. 1991; 37(1): 30-41.
11. Kulkarni S, Choe Mk. Wanted and unwanted fertility in selected of India. National family health survey subjects reports. 1998; 6: 3-4.
12. Mohajerani AA. [A demographic transition theory in the Islamic countries (Persian)]. Nameh-ye Olum-e Ejtemai. 1996; 8: 141-62.
13. Edwards ME. Education and occupations: reexamining the conventional wisdom about later First Births among American mothers. Sociological Forum. 2002; 7: 423-30.
14. Torabi F. [The role of unobserved heterogeneity in event history analyses: application in the analysis of fertility behavior of women in Iran (Persian)]. Journal of Population Association of Iran. 2010; 5(10): 28-29.
15. Backer GS. Family economics and macro behavior. American Economic Review. 1988; 78: 1-13.

16. Aghajanian A, rajabe M. [The children value and families growth in rural and urban (Persian)]. Research Report Number 30. Shiraz: Planning and Sociology at Shiraz University. 1985; 49-55.
17. Bach R. Migration and fertility in Malaysia. *International Migration Review*. 1981; 15(3): 502-21.
18. Stephen E, Bean FD. Assimilation disruption and the fertility of mexican-origion woman in the United States. *International Migration Review*. 1992; 26(1): 67-88.
19. Yang Q, Wang F. Marriage, sex, and first birth interval: the not-so-quiet revolution in china. Paper Presented at the 1994, Annual Meeting of American Sociological Association. Los Angels. 1994.
20. Mohajerani AA. [A demographic transition theory in the Islamic countries (Persian)]. *Nameh-ye Olum-e Ejtemai*. 1996; 8: 144.
21. Abbasi-Shavazi MJ, Mehryar A, Jones G, McDonald P. Revolution, war and modernization: population policy and fertility change in Iran. *Journal of Population Research*. 2002; 19(1): 25-46.
22. Kalantari S, Beyg Mohammdi H, Zareh shahabadi A. [A study on demographic factors affecting fertility in Yazd (Persian)]. *Pazhuhish – I Zanan*. 2005; 3(2): 149 .
23. Abbasi-Shavazi MJ, Husseini-Chavoshi M, McDonald P, Kavehfiroz Z. [A qualitative study of women's views on fertility behavior in the Province of Yazd (Persian)]. *Nameh-ye Olum-e Ejtemai*. 2002; 20: 187.
24. Abbasi-Shavazi MJ, Husseini-Chavoshi M, McDonald P, Kavehfiroz Z. [A qualitative study of women's views on fertility behavior in the province of Yazd (Persian)]. *Nameh-ye Olum-e Ejtemai*. 2002; 20: 182.
25. Mason KO. The impact of women's social position on fertility in developing countries. *Sociological Forum*. 1987; 2(4): 718-45.
26. Jejeebhoy SJ. Women's education, autonomy and reproductive behavior: experience from developing countries. 1st ed. New York. Oxford University Press. 1995.
27. Morgan P, Smith H, Satar S, Mason KO. Muslim and Non-Muslim differences in female autonomy and fertility. *Population and Development Review*. 2002; 26(3): 515-37.
28. Abbasi-Shavazi MJ, Husseini-Chavoshi M, McDonald P, Delavar B. [Fertility transition in Iran. the evidences from four selected province (Persian)]. 1st ed. Tehran: Ministry of Health and Medical Education. 2004; 35-36.
29. Abbasi-Shavazi MJ, Husseini-Chavoshi M, McDonald P, Delavar B. [Fertility transition in Iran. the evidences from four selected province (Persian)]. 1st ed. Tehran: Ministry of Health and Medical Education. 2004; 35-37.
30. Sabagh G, Yim S. The relationship between migration and fertility in an historical context: the case of morocco in the 1969s. *International Migration Review*. 1980; 14(2): 525-36.
31. Khuda B, Hossain MB. Fertility decline in Bangladesh: toward an understanding of major causes. *Journal of Health Transition Review*. 1996; 6: 155-67.
32. Hosseini H. [A survey of the effect of socio-economic and demographical factors on fertility in rural areas of Ghorveh (Persian)]. Second conference of The Iranian Association of Population, Shiraz University. 2004; 425-26.
33. Hauser RM, Janssen SG. Religion, sociolization and fertility. *Demography*. 1981; 18(4): 511-28.
34. Freedman R, Whelpton PK, Smith JW. Socio economic factors in religious differentials in fertility. *American Sociological Review*. 1961; 26(4): 608-14.
35. Abbasi-Shavazi MJ, Husseini-Chavoshi M, McDonald P, Delavar B. [Fertility transition in Iran. the evidences from four selected province (Persian)]. 1st ed. Tehran: Ministry of Health and Medical Education. 2004; 30-40.
36. AlliNejad Z, Mahmoodi M. [Differences fertility in hormozgan province (Persian)]. *Journal of ecology*. 1999; 25(24): 25-26.
37. Hajian M. [Differential fertility: a research on Torkaman Bandar (Persian)]. MA Thesis Sociology. Shiraz: Shiraz University. 2000; 1-2.
38. Westoff CF, Frejka T. Religiousness and fertility among European Muslims. *Population and Development Review*. 2007; 33(4): 785-805.
39. Abbasi-Shavazi MJ, Husseini-Chavoshi M, McDonald P, Kavehfiroz Z. [A qualitative study of women's views on fertility behavior in the province of Yazd (Persian)]. *Nameh-ye Olum-e Ejtemai*. 2002; 20: 169-203.
40. Abbasi-Shavazi MJ, Husseini-Chavoshi M, McDonald P, Delavar B. [Fertility transition in Iran. the evidences from four selected province (Persian)]. 1st ed. Tehran: Ministry of Health and Medical Education. 2004; 30-40.